gemeente horst aan de maas

GEMEENTEBLAD

Officiële uitgave van de gemeente Horst aan de Maas

Nr. 533663

16 november 2026

Beleidsaanvulling Lokaal Eigendom bij duurzame energieprojecten

[Deze beleidsaanvulling is een uitwerking van het Besluit van de gemeenteraad van de gemeente Horst aan de Maas houdende regels omtrent Kader Opwekking Duurzame Elektriciteit (KODE) | Lokale wet- en regelgeving]

nieuwe ontwikkelingen, inzichten en mogelijkheden als aanvulling op het onderdeel "Participatie" in huidig energiebeleid

1. Aanleiding en doel
De nieuwe energiewet, die op 1 januari 2026 in werking treedt, biedt gemeenten en lokale energie-initiatieven betere juridische en organisatorische mogelijkheden om te sturen op lokale betrokkenheid, samenwerking binnen energiegemeenschappen en eerlijke verdeling van baten. In het licht van deze nieuwe wetgeving wil de gemeente Horst aan de Maas haar beleid tijdig aanscherpen, zodat initiatieven voor duurzame energieopwekking aansluiten bij de nieuwe wettelijke kaders en bijdragen aan een sterker lokaal eigendom, meer zeggenschap voor inwoners en een rechtvaardige energietransitie. Gezien de inwerkingtreding van de nieuwe energiewet per 1 januari 2026 en het feit dat het nieuwe energieprogramma nog in voorbereiding is, is het wenselijk het beleid op dit moment aan te scherpen, zodat de gemeente niet achter de feiten aanloopt en tijdig kan inspelen op de nieuwe wettelijke kaders. Het is daarom wenselijk om tijdelijk het huidige beleid aan te vullen met kwalitatieve beoordelingscriteria waarmee:

- Participatie en draagvlak aantoonbaar en toetsbaar worden;
- minimaal 50% lokaal eigendom, zoals gedefinieerd in de energiewet, beter wordt geborgd;
- Wordt geborgd dat lokaal duurzaam opgewekte energie ook lokaal wordt gedeeld.

Deze aanvulling vormt een beleidsuitwerking van het onderdeel 'Participatie' uit het huidige beleid, het Kader Opwekking Duurzame Elektriciteit (KODE), en biedt ambtelijke en bestuurlijke houvast bij de beoordeling van nieuwe initiatieven en bij de monitoring van lopende projecten.

Het huidige energiebeleid vormt sinds 2020 de basis voor de ruimtelijke en beleidsmatige beoordeling van duurzame energieprojecten in Horst aan de Maas. In de praktijk blijkt dat het huidige beleid initiatiefnemers nog te ruime interpretatievrijheid laat bij de invulling van de maatschappelijke randvoorwaarden, met name rond participatie, lokaal eigendom en energiegemeenschappen. Hierdoor kan de gemeente onvoldoende sturen op de maatschappelijke kwaliteit en lokale meerwaarde van initiatieven. Het belang van de lokale betrokkenheid en inbreng bij de opwek en met name verdeling van duurzame energie is sinds de vaststelling van het huidige beleid groter geworden. Dit volgt uit zowel nationaal, provinciaal en regionaal beleid en enkele nieuwe onderwerpen in de nieuwe Energiewet.

2. Uitgangspunten
Om de maatschappelijke kwaliteit en duurzame energieprojecten te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk te bepalen vanuit welke kernwaarden en principes de gemeente Horst aan de Maas kan sturen. Deze uitgangspunten vormen de normatieve basis van de beoordeling: ze leggen vast wat de gemeente belangrijk vindt bij duurzame energieprojecten (zoals de ontwikkeling van zonne- en windenergieprojecten, batterij-opslagprojecten, groen gas, etc.), welke rol inwoners/bedrijven, energiecoöperaties en andere maatschappelijke organisaties krijgen en welke verwachtingen gelden voor initiatiefnemers.

Hiervoor verdiepen we **drie belangrijke bouwstenen** die gelden voor alle initiatieven, ongeacht schaalgrootte, locatie of ontwikkelaar en zijn aanvullend op de bestaande ruimtelijke en landschappelijke eisen van het huidige beleidskader.

A. Duurzame energieopwekking draagt bij aan energiezekerheid en betaalbaarheid in de gemeente Horst aan de Maas;
B. Lokaal eigendom bij duurzame energieprojecten als democratische basis om lokaal energie te delen;
C. Een goed gedefinieerd participatieproces om maatschappelijke kwaliteit en lokale meerwaarde van initiatieven te maximeren.

3. Energiezekerheid en betaalbaarheid (eerste bouwsteen)
In 2022 is er op energiegebied een situatie ontstaan waarbij, door de afhankelijkheid van de internationale energiemarkt, de bestaanszekerheid voor Nederlandse burgers en bedrijven in het gedrang kwam. Met kwetsbare huishoudens en het bedrijfsleven werden door stijgende energieprijzen zwaar geraakt.

Vanaf dat moment groeit het besef dat energie een basisbehoefte is en dat de burgers ook een alternatief moet worden geboden om zich weerbaar op te kunnen stellen tegen deze situaties.

Het huidige beleid is opgesteld in een tijd waarin alle aandacht uitging naar de productie van duurzame elektriciteit. De mogelijkheid om deze elektriciteit ook door iedereen binnen de gemeente zelf af te nemen bestond nog niet. Met de invoering van de nieuwe Energiewet 2026 wordt het mogelijk lokaal opgewekte energie ook lokaal te houden en te delen. De nieuwe begrippen energiegemeenschap en energy hub zijn de organisator van deze nieuwe ontwikkelingen.

Een energiegemeenschap moet voldoen aan een aantal eisen uit de Energiewet die ervoor zorgen dat het een initiatief blijft van de leden, van met name burgers maar waarbij ook bedrijven en overheden welkom zijn. Verder is het van belang dat deelname in de energiegemeenschap open en vrijwillig is en dat een energiegemeenschap niet is gericht op het maken van winst. Hiermee lijkt het begrip 'energiegemeenschap' op 'lokaal eigendom' (zie tweede bouwsteen), maar het voornaamste verschil is dat er bij een energiegemeenschap sprake is van daadwerkelijke levering (en eventueel opslag of delen) van energie binnen die gemeenschap.

In Horst aan de Maas willen we ook gebruik gaan maken van de mogelijkheden die energiegemeenschappen te bieden hebben. Het gaat er dan met name om dat alle burgers, bedrijven en de gemeente toegang krijgen tot de lokaal opgewekte duurzame elektriciteit: elektriciteit waarbij de prijs is gebaseerd op de kostprijs van de duurzame opwek plus een opslag voor de bedrijfsvoering.

Door lokaal opgewekte energie in energiegemeenschappen ook lokaal te delen ontstaat een concrete bijdrage aan meer energiezekerheid en betaalbaarheid.

4. Lokaal eigendom (tweede bouwsteen)
Om bovenstaand mogelijk te maken is het noodzakelijk dat een energiegemeenschap (of energiecoöperatie) zowel het juridisch als economisch eigendom heeft van de opwekmiddelen. Alleen bij volledige zeggenschap over het "lokaal eigendom"-gedeelte van een energieproject kan een energiegemeenschap tegen kostprijs energie met elkaar delen.

Lokaal eigendom is ook een middel om lokaal zeggenschap over een energieproject te realiseren en de lusten en lasten in het gebied evenredig te verdelen. Lokaal eigendom beperkt zich niet tot het projectgebied en de direct omwonenden, maar betreft het gebied met alle betrokkenen die lusten of lasten van het project kunnen ervaren. Het is daarbij van belang dat iedereen in het gebied die mee wil doen, deel kan nemen. Lokaal eigendom is daarmee ook collectief lokaal eigendom, waarbij het niet voldoende is als de 50% volledig wordt ingevuld door één of enkele lokale partijen zonder de mogelijkheid voor de omgeving om te participeren. Wel is het mogelijk dat lokale ondernemers een deel van het lokaal eigendom invullen, zolang er maar voldoende ruimte is voor inwoners om ook eigenaar te worden. Om te zorgen dat zowel de zeggenschap van omwonenden geregeld wordt als dat de lusten lokaal terecht komen, is het van belang dat lokaal eigendom vroegtijdig (vanaf de vroege ontwikkelfase) wordt gerealiseerd. De keerzijde van lokaal eigendom is dat het ook vraagt om ondernemerschap, investeren en risico lopen. (Gedeeltelijk) collectief eigendom van het project met bijvoorbeeld een energiecoöperatie, is vaak de invulling van lokaal eigendom. Er zijn ook andere manieren om lokaal eigendom in te vullen, zoals lokale energiegemeenschappen of een overheidsdeelname, bijvoorbeeld door een gemeentelijk of regionaal energiebedrijf.

Het lokaal eigendom wordt geborgd bij het bepalen van medewerking aan de planvorming van een energieproject. Hierbij wordt getoetst of 50% van het project in volledig eigendom komt van een energiegemeenschap. Voor de borging van lokaal eigendom na vergunningverlening en eventuele uitbreiding van het aandeel van lokaal eigendom wordt verlangd dat bij vervreemding van het energiepark een energiegemeenschap het eerste recht van aankoop heeft. Dit zal worden vastgelegd in de anterieure overeenkomst.

5. Participatie met meerwaarde (derde bouwsteen)
Op volgende uitgangspunten sturen en beoordelen we duurzame energie-initiatieven op het de bouwsteen "Participatie met meerwaarde" in de gemeente Horst aan de Maas.

A. Transparantie en vroegtijdigheidParticipatie start vóórdat ontwerpkeuzes worden gemaakt. De initiatiefnemer betrekt inwoners, bedrijven, grondeigenaren en maatschappelijke organisaties actief al vanaf het eerste projectidee.
B. Representativiteit en gelijkwaardigheidDeelnemers in het proces moeten representatief zijn voor de lokale gemeenschap. De gemeente ziet toe op een evenwichtige vertegenwoordiging van omwonenden, belanghebbenden en energiecoöperaties.

C. Lokaal eigendom als middel tot draagvlakMinimaal 50% lokaal eigendom (zoals ook opgenomen als streven in het Klimaatakkoord en de RES-afspraken) is niet enkel een financieel criterium, maar een sociaaleconomisch instrument om zeggenschap en profijt lokaal te verankeren. En is voorwaardelijk om beleidsdoelen uit de twee andere bouwstenen te behalen

D. Energie als basis-gemeenschapsgoedProjecten dragen bij aan de opbouw van een lokale energiegemeenschap waarin bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen samen met de lokale/provinciale overheid actief kunnen deelnemen aan de productie, deling en het gebruik van duurzame energie.

6. Conclusie

Met deze beleidsaanvulling krijgt gemeente Horst aan de Maas een helder en toetsbaar kader voor de bovengenoemde drie bouwstenen bij grootschalige duurzame opwek. Het versterkt lokaal eigendom, vergroot draagvlak en stimuleert de vorming van energiegemeenschappen. Bovenal is het in lijn met de waarden van “groene energie onder eigen regie”, zoals in het oorspronkelijke beleidskader verwoord en geeft antwoord op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden in de energiemarkt.